

NORGES HØYESTERETT

Den 7. mai 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matheson, Bull og Bergh i

HR-2018-862-U, (sak nr. 18-043497SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør (advokat Andreas Brønner)

mot

Fosen Vind DA (advokat Johan Fredrik Remmen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens avvisningskjennelse i en ekspropriasjonssak. Spørsmålet er om tingrettens avgjørelse om å fremme et ekspropriasjonsskjønn kan overprøves ved begjæring om overskjønn eller anke før det er avsagt skjønn i saken.
- (2) Fosen Vind DA begjærte skjønn ved Inntrøndelag tingrett 25. august 2014 blant annet mot Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør. Skjønnsbegjæringen bygget på Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) vedtak 7. juni 2010 om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse til bygging og drift av blant annet Storheia vindkraftverk. Etter klage ble endelig konsesjon meddelt av Olje- og energidepartementet i vedtak 26. august 2013, og det ble gitt samtykke til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter.
- (3) Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, anførte at skjønnet måtte nektes fremmet fordi departementets vedtak 26. august 2013 for så vidt gjaldt utbygging og drift av vindkraftverk på Storheia, var ugyldig, jf. skjønnsprosessloven § 48. Det ble blant annet gjort gjeldende at inngrepet stred mot SP artikkel 27 om vern av samers rett til kulturutøvelse.
- (4) Inntrøndelag tingrett avsa 15. august 2017 skjønn som gjaldt Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, og én av grunneierne. For grunneieren ble erstatningsbeløp fastsatt. For Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, konkluderte tingretten etter en bred drøftelse med at vilkårene for å fremme skjønnet er oppfylt. Denne konklusjonen kom likevel ikke til uttrykk i tingrettens slutning. Dette valget er nærmere begrunnet i skjønnsgrunnene.
- (5) Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, begjærte overskjønn 18. september 2017. I brev fra tingretten 21. september 2017 ble det gjort oppmerksom på at avgjørelsen om fremme av skjønnet, etter tingrettens syn, ikke kunne angripes ved begjæring om overskjønn før skjønnet

er avsagt. Fosen Vind DA var enig i dette, og anførte i tilsvaret til begjæringen om overskjønn at begjæringen måtte avvises.

- (6) Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, innga etter dette anke direkte til Høyesterett 6. oktober 2017, jf. tvisteloven § 30-2.
- (7) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 4. desember 2017 ble anke direkte til Høyesterett nektet, og saken ble sendt til lagmannsretten for behandling der.
- (8) Frostating lagmannsrett avsa kjennelse 22. januar 2018 med slik slutning:
- "1. Begjæringen om overskjønn avvises.**
- 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Fosen reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, til Fosen Vind DA 35 000 – trettifemtusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse."**
- (9) *Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør*, har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen og kan sammenfattes slik:
- (10) Lagmannsretten har tolket loven feil når den har lagt til grunn at det ikke er adgang til å benytte rettsmidler mot en avgjørelse om å fremme et ekspropriasjonsskjønn, jf. skjønnsprosessloven § 48. Rettstilstanden har endret seg etter Høyesteretts avgjørelse i Rt-1982-241 (Alta). Begrunnelsen for standpunktet i Rt-1982-241 (Alta) var at tvistemålsloven ikke tillot særskilt anke over delavgjørelser om fremme av saken. Det er ikke lenger noen prosessregler som hindrer slik oppdeling og særskilt pådømmelse, jf. tvisteloven § 16-1. Dette må få avgjørende betydning for anvendelsen av skjønnsprosessloven, som gir hoveddelene av tvisteloven tilsvarende anvendelse i skjønnsaker.
- (11) Når tingretten har truffet endelig avgjørelse i spørsmålet om fremme av skjønnet, følger det av tvisteloven § 29-5 første ledd og skjønnsprosessloven § 50 at det kan og må begjæres overskjønn innen enmånedsfristen. Den samme konklusjon følger av skjønnsprosessloven § 41. Bestemmelsen ble endret etter avgjørelsen i Rt-1982-241 (Alta). Det følger av bestemmelsen at en avgjørelse truffet i en skjønnsforretning har virkning som en dom. Det er feil når lagmannsretten konkluderer med at bestemmelsen ikke får anvendelse i ekspropriasjonsskjønn.
- (12) Endelig anføres at det er i strid med EMK artikkel 6 og kravet om avgjørelse innen rimelig tid å nekte adgang til å begjære separat overskjønn over spørsmål om fremme av skjønnet før erstatningsskjønnet er avhjemlet.
- (13) Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, har lagt ned slik påstand:
- "1. Begjæringen om overskjønn fremmes.**
- 2. Fosen reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, tilkjennes sakskostnader for lagmannsretten og for Høyesterett."**
- (14) *Fosen Vind DA* har tatt til motmæle. Det anføres i korte trekk at lagmannsrettens kjennelse er korrekt. Det er ikke adgang til å angripe en avgjørelse om fremme av et ekspropriasjonsskjønn med rettsmidler før skjønnet er avsagt. Rettsoppfatningen i Rt-1982-241 (Alta) om dette, gjelder fortsatt. Ordningen er ikke i strid med EMK.

- (15) Fosen Vind DA har lagt ned slik påstand:
1. Anken forkastes.
 2. Fosen Vind DA tilkjennes sakskostnader for Høyesterett."
- (16) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (17) Skjønnsprosessloven § 48 lyder slik:
- "Oppstår det under en skjønnsforretning som styres av en dommer, tvist om retten til og betingelsene for ekspropriasjon eller om hva som er gjenstand for ekspropriasjon, avgjøres tvisten under skjønnsforretningen.**
- En kjennelse hvorved saken som følge av en slik tvist nektes fremmet, er gjenstand for anke etter reglene for anke over dommer."**
- (18) Denne bestemmelsen har stått uendret siden 1959, bortsett fra en rent teknisk endring i forbindelse med ikrafttredelsen av tvisteloven i 2008.
- (19) Spørsmålet om en avgjørelse om å fremme et skjønn kan ankes, ble drøftet av Høyesterett i Alta-saken, Rt-1982-241. Etter å ha vist til reglene som gjaldt frem til 1959, uttalte førstevoterende (på side 253):
- "Dette system ble endret i 1959. Slik § 48 nå lyder, er det alene en nektelse av å fremme skjønnet som avgjøres ved egen kjennelse, og som kan påankes etter vanlige regler. Går skjønnsrettens avgjørelse ut på at skjønnet skal fremmes, skal det ikke avsies noen egen kjennelse om det. En slik avgjørelse treffes formløst under skjønnsforretningen, og avgjørelsen kan bare angripes ved overprøvelse av selve skjønnet, jfr. Ot.prp. nr.43 (1957) om lov om ekspropriasjon av fast eiendom side 63. Disse ankeregler kan heller ikke omgås ved at det foretas en oppdeling av avgjørelsen, slik at en tvist om gyldigheten av ekspropriasjonskravet prosederes og avgjøres særskilt. Hjemmelen for en særskilt behandling av et materiellrettslig spørsmål er nemlig tvistemålsloven § 98, jfr. skjønnsloven § 2, og denne paragraf gir ingen hjemmel for egen anke over en delavgjørelse om å fremme en sak."**
- (20) Dette er fulgt opp i Rt-1990-69, der førstevoterende uttaler (på side 74):
- "Slik § 48 lyder etter lovendring i 1959, viser den imidlertid at lovgiveren har ønsket at skjønn skal fullføres uten at det skjer en særskilt ankebehandling av avgjørelser om å fremme skjønnet eller deler av det. Tilsvarende hensyn gjør seg gjeldende i tilfelle som det foreliggende."**
- (21) Ved tvisteloven fra 2005 ble det innført utvidet adgang til særskilt pådømmelse av deler av en sak, også av tvistepunkter som ikke innebærer avgjørelse av det kravet saken gjelder, se § 16-1 andre ledd. Imidlertid er det verken ved ikrafttredelsen av tvisteloven eller senere gjort endringer i skjønnsprosessloven § 48. Det er heller ikke gjort endringer i bestemmelsen i skjønnsprosessloven § 50, som fastsetter at en avgjørelse om å fremme saken bare kan angripes ved begjæring om overskjønn.
- (22) Slik ankeutvalget ser det, kan det, når bestemmelsene i skjønnsprosessloven står uendret, ikke bygges på at vedtakelsen av tvisteloven innebærer en endring av det systemet som er kommet til uttrykk i skjønnsprosesslovens ordlyd, og som er klart presisert i avgjørelser fra Høyesterett.

- (23) Utvalget bemerker at dersom et skjønn nektes fremmet, følger det av skjønnsprosessloven § 48 andre ledd at en anke skal behandles av lagmannsretten som anke over dom, det vil si med tre fagdommere. Dersom det skulle være adgang til å anke særskilt over en beslutning om å fremme skjønnet, hadde det naturlige vært at også en slik anke ble behandlet av lagmannsretten med tre fagdommere. Det følger imidlertid uttrykkelig av § 50 at overprøving når et skjønn er fremmet, bare kan skje ved overskjønn, det vil si med én fagdommer sammen med skjønnsmedlemmer.
- (24) Skjønnsprosessloven § 2 første ledd fastsetter at tvisteloven får anvendelse i skjønnsaker "forsaavidt dertil er anledning og ikke andet er bestemt ved lov". Med den forståelsen av skjønnsprosessloven § 48 og § 50 som ankeutvalget har gitt uttrykk for ovenfor, må det sees slik at det ved disse bestemmelsene er fastsatt en annen ordning enn det som følger av tvistelovens regler. Etter ankeutvalgets syn har ikke skjønnsprosessloven § 41 betydning for det spørsmålet som foreligger i denne saken.
- (25) Ankeutvalget kan ikke se at retten til domstolsavgjørelse innen rimelig tid som følger av EMK artikkel 6, innebærer krav til løsningen av det spørsmålet som foreligger her.
- (26) Fosen Vind DA har krevd 15 000 kroner i sakskostnader for ankeutvalget. Kravet tas til følge.
- (27) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING :

Anken forkastes.

I sakskostnader for Høyesterett betaler Fosen Reinbeitedistrikt, Driftsgruppe Sør, til Fosen Vind DA 15 000 – femtøusener – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Henrik Bull
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)

Riktig utskrift: *Kathrin Kleven*

